

“GRONDIG BEKEKEN”

AWN

Lek- en Merwestreek

Afdeling 11

30e Jaargang, no 1, maart 2015

Jaarverslag 2014

JAARVERSLAG ARCHEOLOGISCHE WERKGROEP GEMEENTE GORINCHEM

Toos Busch, Martin Veen en Wieteke van Hulten

Depot en werkruimte

De klimaatkamer voor de opslag van de metalen functioneert uitstekend. Het geconserveerde ijzer voldoet hiermee volledig aan de gestelde eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA).

Publiciteit

De website www.archeologiegorinchem.nl werd regelmatig geactualiseerd door Martin Veen en trok in 2014 totaal 55.491 bezoekers. Dit jaar werd de website diverse malen gehackt. De site is niet bereikbaar in verband met vernieuwing.

Werkzaamheden vrijwilligers

Wekelijks werden op maandag, woensdagavond en vrijdagmiddag diverse werkzaamheden uitgevoerd. Die bestonden uit het restaureren van aardewerk, glas en metaal. Op 25 april werd Toos Busch benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Kazerneplein (KP97)

In verband met een publicatie werd het aardewerk en glas uit spoor 72 geïnventariseerd. Van een tiental lakzegels uit hetzelfde spoor wordt een poging gedaan te achterhalen van wie ze afkomstig zijn. De ontvanger was Jacob van Paffenrode, de drossaard van Gorinchem (1617-1673).

Onderzoek kasteelterrein in het Wijdschild

De afgelopen jaren hebben de vrijwilligers zich gebogen over het Kasteel van de Arkels in het Wijdschild. Mevr. dr. W. Metz gaf in oktober een uiteenzetting over het belang van het bestuderen en interpreteren van luchtfoto's uit de 20ste eeuw. Vanuit de lucht zijn in het landschap onder gunstige omstandigheden patronen te ontdekken die elementen uit het verre verleden weergeven: oude waterlopen, nederzettingen en verstoringen in de bodem zoals bewoning uit de Vroege Middeleeuwen. Arie Saakes heeft met medewerking van W. Struijk diverse luchtfoto's en vele kaarten in archieven onderzocht.

In 1815 werden bij de aanleg van de Dalemsedijk fundamenteën gevonden en getekend. De exacte ligging was onbekend. Op een tekening uit 1922 van W.F. Emck Wz. en W.P.C. Colthoff: De kaart der stad Gorinchem met hare ommuringen vóór en hare owallingen nà den in het jaar 1600 tot stand gekomen uitleg zijn de fundamenteën uit 1815 globaal aangeduid.

In 2014 zijn deze fundamenteën teruggevonden en met Global Positioning System (GPS) ingemeten (Hollandia, Zaandijk).

Bij de noodopgraving in 1996 is een gedeelte van het voorburchterrein (KB96) onderzocht wat veel drinkkannen, pijlpunten en botten opleverde.

Werken met Quantum Geographic Information System (QGIS) maakt het mogelijk luchtfoto's en getekende kaarten uit de topografie, die nog geen coördinatenstelsel hebben elektronisch op elkaar te leggen door middel van georeferentie waarbij er gebruik wordt gemaakt van het systeem van een aantal dezelfde referentiepunten aan te klikken in zowel de TOP10NL kaart als in de kaart die men wil georefereren (die men in qgis wil brengen).

Uit luchtfoto's, in qgis gezet, blijkt nu dat het terrein van de voorburch gedeeltelijk onder de Dalemsedijk is gelegen. De gevonden fundamenteën uit 1815 zullen hebben doorgelopen tot onder de huidige Dalemsedijk. Van de fundamenteën uit 1815 en 1996 zijn enkele kloostermoppen opgeslagen in het depot. Nu is bekend dat het voorburchterrein aansluit op eerder gevonden fundamenteën in 1815. Op de historische kaart van het kasteel van de Arkels kan het terrein van de voorburch een plaats krijgen als onderdeel van het totale kasteelterrein dat nu nog niet bekend is. Van de eerste bewoner van Kasteelplaats

I werden foto's van de bouw in 1975 ontvangen. Op de Steenplaats werden enkele boringen gedaan.

Het onderzoek naar de gehele burcht van de Arkels is nog niet afgerond. Met behulp van luchtfoto's en topografische kaarten in qgis volgt de reconstructie van de andere onderdelen van het kasteelterrein op papier.

De kasteelresten, waarvan enkele inmiddels 200 jaar bekend zijn, zullen ongemoeid in de bodem blijven. Verder onderzoek met moderne technieken als bodemradar - een geofysische methode die de ondergrond tot ongeveer 4 meter beneden het maaiveld in kaart brengt - zal bevestigen in hoeverre de luchtfoto's bruikbare informatie geven. Dit onderzoek houdt verband met de uitgave van het boekwerk *De geschiedenis van Gorinchem*.

Toevalsvondst

In september kwamen aan de Arkelse Onderweg bij werkzaamheden voor een nieuwe schuur bij toeval veel scherven tevoorschijn. Dit werd gemeld aan de Werkgroep Archeologie van de gemeente Gorinchem. Het betrof aardewerk, borden, koppen, kommen, glas, botten, ijzer en kleipijpen. Het lijkt een vulling te zijn in een gedempte sloot die gelegen was tussen de Arkelsedijk en de Arkelse Onderweg. De pijpen zijn beschreven en gedateerd door Jan van Oostveen. Totaal waren het er bijna 200, waarvan 77% in Gorinchem was gebakken en 23% afkomstig uit Gouda.

Afb. 35 Vondsten afkomstig van de Arkelse Onderweg. Foto: Toos Busch.

Schenkeningen

Een tweede grote vitrine is geschonken door EP Gorinchem.

De heer J. Sterk schonk een zeemijn uit de eerste wereldoorlog afkomstig uit de Merwede bij Dalem.

Uit het depot van slot Loevestein kwamen 3 kratten met vondsten uit omstreeks 1970 van H. Hovenkamp. Niet alles komt uit Gorinchem, de selectie is nog niet afgerond.

Mevrouw W. Metz schonk de werkgroep : ingebonden jaargangen van het tijdschrift *Westerheem* 1962 t/m 1985 en 2006 t/m 2014. Bovendien ingebonden jaargangen van *HELINIVM* revue consacrée à l'Archéologie des Pays-Bas, de la Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg van 1961 t/m 1994.

Aardewerkdag

Op 15 februari organiseerde de commissie deskundigheidsbevordering van de AWN (Vereniging van vrijwilligers in de archeologie) een aardewerkdag.

Dhr. Sebastiaan Ostkamp gaf uitleg over het Deventer-systeem, de enige methode die aardewerkbaksels en -vormen in een verkorte code weergeeft. Hierdoor is het aardewerk in publicaties vergelijkbaar.

Mevr. Roos van Oosten behandelde beerputten van de 13^e eeuw tot eind 19^e eeuw. Dhr. Benedict Goes ging in op de kleipijpenfabricage. 's Middags kon men kiezen uit zes workshops: Deventer systeem, beerputtenonderzoek, kleipijpen, restauratie van aardewerk, tekenen van aardewerk of een rondleiding in het depot. Het gebruik van de kantine van de administratie van de es De Hoven maakte het mogelijk 60 personen te ontvangen.

Bezoekers

Een leerling van het voortgezet onderwijs liep een snuffelstage van twee dagen in het depot en de werkruimte.

De historische vereniging Goeree-Overflakkee bezocht het depot met acht personen. Zes medewerkers van de archeologische afdeling van Krimpen aan den IJssel kregen informatie over het behandelen en conserveren van ijzer. Enkele scholieren lieten hun vondsten determineren.

Afb. 36 Komfoor r-kmf-12, gerestaureerd door Arie Saakes en Tiny Wijnen. Foto: Toos Busch.

Publicaties in 2014

- Busch Toos, Martin Veen, Wieteke van Hulten. Jaarverslag Archeologische Werkgroep Gorinchem (2013) In: *Grondig Bekeken*. Tijdschrift van de AWN-afdeling Lek- en Merwestreek. 29e jaargang 2014 no. 1, p. 45-48.
- Oude - de Wolf, Ria de, und Herman Vrielink. 2012; *Ofenkacheln in den Niederlanden- Neue Untersuchungen in: Blick nach Westen Keramik in Baden und in Elsass*, p. 290-304. Karlsruhe.
- Bosch, J. E., van den, 2014; *Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van grondboringen 'Plangebied Buiten de Waterpoort 2-6' Gorinchem*, gemeente Gorinchem; SOB Research, Heinenoord